

однієї тільки "Укркінохроніки" скоротився за останні роки у п'ять разів, хоча наш короткометражний фільм не втрачає міжнародного визнання, про що свідчать нагороди найпрестижніших кінофорумів - скажімо, на сьомому Марсельському фестивалі документального кіно.

На жаль, для стосунків кіно і телебачення сьогодні характерна відсутність нормальної співпраці. Вони обмежуються тим, що телебачення поглинає певну частину кадрів кіностудій та практично безкоштовно показує їхню кінопродукцію. Цей процес аж ніяк не адекватний кращому світовому досвіду великих кінематографічних держав, до яких, між іншим, належить Україна. Адже, використовуючи фільм, телебачення країн, які дбають про власну екранну культуру, відраховує значні суми на кіновиробництво. До цих сум додається й частина прибутку від демонстрування зарубіжних фільмів та продажу відеокасет. Отже, національне телебачення не існує без вітчизняного кінематографа. Час і нам зрозуміти, що екранне мистецтво неможливе без материнської частини, кінематографії, і створити умови для його виживання.

Для цього є всі необхідні підстави. Про можливість нашого кіновиробництва свідчать понад 2000 документальних, науково-популярних та анімаційних фільмів, створених за два десятиліття стабільної праці, з 1970 по 1990 роки.

Про гнучкість короткометражного кінематографа свідчить лише один факт: Національна кінематика, започаткувавши цикли "Невідома Україна", "Золоте намисто" та інші, зняла протягом 1992-1993 років 150 коротких науково-просвітницьких фільмів. Щось втрачаємо, інше - набуваємо...

Весь цей набуток є безцінним мистецьким свідченням нашого часу й чекає на раціональне використання. Значна частина цього скарбу практично належить до діючого фільмофонду України. На щастя, колекція українських документальних фільмів зберігається у Державному архіві кінофотодокументів, з яким ми підтримуємо постійні ділові контакти. Впорядкований фільмофонд наших аніматорів, він нараховує понад 300 творів. Значно складніша доля творчого набутку наукового кіно - до 1991 року переважна більшість фільмів студії "Київнаукфільм" була вивезена до Росфільмфонду, що у Білих Стовпах під Москвою. Повернути ці безцінні твори в Україну - одне із завдань Національного центру Олександра Довженка, який нарешті заіснував як заклад, що опікуватиметься спадщиною нашого кінематографа.

Документальне, науково-популярне, анімаційне кіно було і є, кожне по-своєму, унікальним інструментом дослідження всіх аспектів людського життя. Час доводить: попри випробування й негаразди, воно житиме!

згадаймо

ПАМ'ЯТАЄТЕ? КЛАВІАКОРДИ...

ДО СТОРІЧЧЯ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

"У мене болить Іспанія", - ця фраза Мігеля де Унамуно, філософа, новеліста і поета з часів "покоління 1898 року" в країні Дон Кіхота стала крилатою. З перших своїх кроків в літературі Євген Маланюк, звертаючись до "Єдиної", до України, виголосить: "Тобі, Єдиная, - вся кров моя і муки". Це рядки з раннього вірша "Друга Руїна", що друкувався в Пйотрівському (Польща) таборовому літературному журналі "На хвилях життя". Так, це правда, у Маланюка "боліла Україна".

Театр в житті та творчості Євгена Маланюка (1897, Єлисаветград - 1968, Нью-Йорк) посідає чи не одне з чільних місць. У Маланюка було мистецьке бачення життя - життя як театру. Молодий поет часто одягав маску трагічного П'єро:

*Рокотало в антрактах із зали,
Ми сиділи в кутку куліс.*

*Пам'ятаєте? Клавіакорди
Мелодійний вели менует...
Засвітився Ваш профіль гордий
І в П'єро запалав поет.*

Частенько і сам виступав як актор на концертній сцені, читаючи з кону власні вірші та твори сучасників.

І в цьому не варто шукати випадковості, адже театр шанувався і в краї, де Євген виріс, і в його родині - про це розповідає епістолярна спадщина та автобіографічні матеріали Є.Маланюка. "...Кожного року батько улаштував театр. Мартин Боруля. Сам виступав на 7-му році... Ішло багато українських поважних вистав... Від дев'ятого року жити виїхав до Єлисаветграду, до реальної школи"*, - в дужках зазначено, що у цій школі вчилися Тобілевичі. В Єлисаветграді письменник неодноразово відвідував театр.

Вир бурхливих подій Першої світової війни закидає Маланюка до Київської військової школи, де він навчаєть-

поставила калішська трупа під режисурою П.Горуновича. Кому з актрис присвячені зацитовані рядки із поезій "Навколо все чуже..." і "Рокотало в антрактах із зали", покищо встановити не вдалося. Можливо, Марії Лебедевій. Репертуар таборових вистав - це п'єси Карпенка-Карого, Винниченка, Черкасенка, Шевченка, Зубенка, Андрєєва.

Восени 1923 року Маланюк в Чехо-Словаччині, слухач Подебрадської Української господарської академії. При академії організовується Драматичне товариство. Довгий час тут перебували режисер О.Загаров (котрому в січні 1997 року виповнюється 120 років) та актриса Марія Морська (1895-1932). В репертуарі їхнього театру стояли п'єси європейських драматургів і серед інших - прізвище Ібсена ("Примари", "Нора", "Гедда Габлер"). Провідні ролі належали Марії Морській. Їй і присвячує поет прекрасні рядки:

*Ви нервували і зябли,
І з білих плеч спливав ваш шаль,
А біля рампи Гедда Габлер
В жорстоких фразах крила жаль...*

Цей період у житті Є.Маланюка, як він сам згадуватиме, був найщасливішим. Студентські роки, знайомство із земляком, талановитим режисером О.Загаровим, М.Морською, Н.Дорошенко, також з Павлом Тичиною. Справді, український театр став у центрі уваги чеської столиці, її культурного життя.

Зустрічі з Наталією Дорошенко у Євгена Маланюка матимуть продовження у Варшаві, куди він переїхав наприкінці двадцятих років і де також налагодив зв'язки з місцевими театрами.

*Я руки в морок твої простер
Й на крик кривавий: обізвися!
Як звір регочеться партер,
І режисер гука: завіса!*

*І так у гримі, як стояв,
Зійду по сходах в ніч і сльоту,
В туман моїх нічних уяв,
Де дощ ізлиже позолоту.*

Окрім поезій, пронизаних театром, - (цикл "Театр" та "Один вечір" мають конкретні прив'язки до калішського театру), - у Маланюка є ряд театральних рецензій, що друкувались у таборовій періодиці, зокрема в газеті "Український голос", 1922.

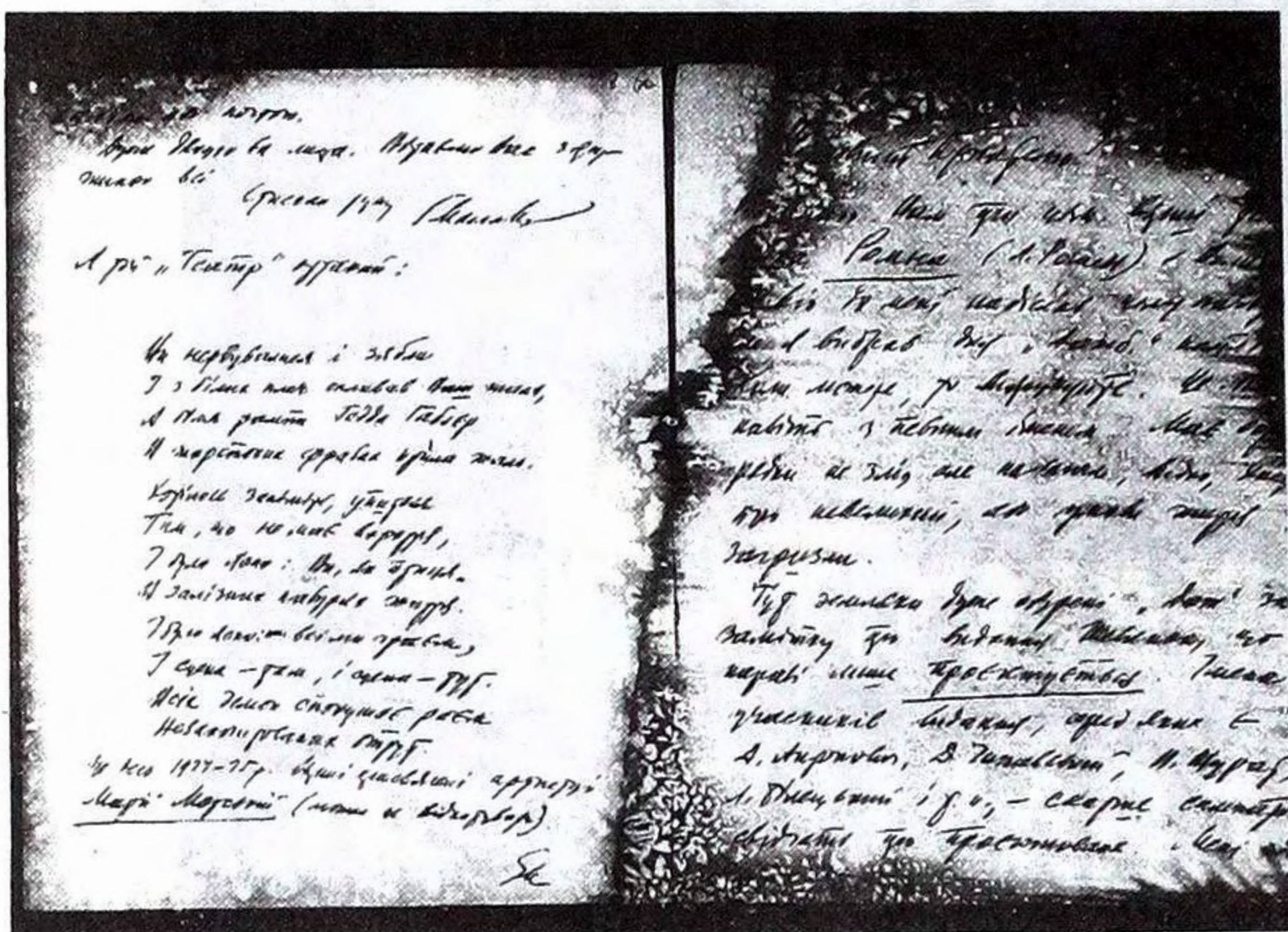
Принагідно згадаємо статті Є.Маланюка про театр "Театр упадку (К.Станіславський)", "Повернення з "Антигони" Ж.Ануя". Праці цікаві й потребують розгорнутого коментаря, як і вся тема "Є.Маланюк і театр".

*ЛДІА, оп.1, од.зб. №2160, с.106-107).

**Дещо знаходимо в книзі Симона Наріжного "Українська еміграція" (Прага, 1942).

*** (1922. - 5 жовт. - с.3-4).

Наталя Лисенко

ся з осені 1914 до 1916 року. Безсумнівно, що в цей період поет не міг обійти театральні афіші міста. В цей час і захоплення драматургією Ібсена - "останнього великого драматурга Європи" (Блок).

Переїшовши через фронти, Маланюк навесні 1918 року знов у Києві. З коротенького зауваження, в якому Маланюк розповідає про зустріч на вулиці з Є.Кузьміним і пораду останнього обов'язково піти на виставу Молодого (Курбасівського) театру, можна зрозуміти, що розмова відбувається між театрами. На жаль, цей період у біографії митця мало вивчений.

Перебуваючи в армії УНР, Маланюк безпосередньо спілкується з акторами театру М.Садовського, які виступали і в Кам'янець-Подільському, і в Проскурові, й у Вінниці, більшість з них разом з вояками перейшли Збруч у листопаді 1920 року, опинившись у польських таборах інтернованих (Ланцут, Каліш, Щипіорно, Олександрів, Стрілково). Про вистави театрів у таборах інтернованих не так вже й багато матеріалу. Розкиданий він по часописах**. Наголосимо, що театри існували в усіх без винятку таборах. Відомо, що найбільша сцена знаходилася на території табору в Щипіорно. Як виглядав цей театр, знаходимо у Маланюка:

*Навколо все чуже. Чуже до божевілля.
Цей дощаний театр... Линялі лаштунки...*

Серед матеріалів таборової газети "Український сурмач"*** знаходимо короткий відгук, підписаний Є.Маланюком, про нову п'єсу Павловського "На хвилях", яку